

ВІДГУК

офіційного опонента – кандидата юридичних наук, доцента Білика Вадима Миколайовича – на дисертацію Макарова Євгенія Олександровича на тему: «Адміністративно-правові засади планування у сфері національної безпеки», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

В умовах війни належний стан забезпечення національної безпеки є не тільки основою для збереження незалежності, самостійності та територіальної цілісності України, а й виступає основою для стійкого розвитку, подальшої модернізації, європейської та євроатлантичної інтеграції країни. А відтак, національна безпека є не тільки способом захисту, вона є інструментом та засобом для побудови майбутнього України, як європейської та цивілізованої країни. Реалізація національної безпеки є складним за своєю сутністю та змістом процесом, а його реалізація має здійснюватись послідовно, що в свою чергу виводить питання планування у цій сфері на перший план. Планування дозволяє враховувати всі аспекти безпеки, поєднуючи військові, економічні, соціальні, інформаційні та екологічні компоненти, що створює умови для системного захисту національних інтересів. А відтак, не викликає сумніву, що тема дисертаційного дослідження Макарова Євгенія Олександровича є актуальною та такою, що здатна вирішити низку теоретичних та практичних проблем у зазначеній сфері.

Дисертантом чітко визначено мету дослідження, для успішного досягнення якої було правильно окреслено низку задач, серед яких: визначити поняття та сутність функції планування забезпечення національної безпеки та її місце в системі функцій держави; проаналізувати стан наукової розробленості питання забезпечення національної безпеки; розкрити завдання, ризики та визначення пріоритетів забезпечення національної безпеки за допомогою функції планування; розглянути нормативно-правові засади реалізації функції планування щодо забезпечення національної

безпеки; визначити поняття та види адміністративно-правових відносин щодо реалізації функції планування у сфері національної безпеки; охарактеризувати систему суб'єктів реалізації функції планування у сфері національної безпеки та їх адміністративно-правовий статус; дослідити форми і методи реалізації функції планування у сфері національної безпеки; узагальнити зарубіжний досвід реалізації функції планування у сфері національної безпеки та можливості його адаптації в національну правову систему; з'ясувати критерії ефективності оцінки безпекової обстановки у сфері національної безпеки; визначити шляхи розвитку адміністративно-правового регулювання реалізації функції планування у сфері національної безпеки в умовах режиму воєнного стану (с.18–19).

Виходячи з актуальності теми дисертаційного дослідження, автором досить точно визначено об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі здійснення реалізації функції планування у сфері національної безпеки. Предметом дослідження є адміністративно-правові засади планування у сфері національної безпеки (с.19).

Високий ступінь обґрунтованості результатів дослідження зумовлено досить раціональною та внутрішньо узгодженою структурою дисертаційної роботи. Загальна структура роботи в цілому є логічною, послідовною, раціональною, обґрунтованою предметом, метою та завданнями дослідження. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, поділених на десять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Виважено використано методологічний апарат, який включає як загальнонаукові, так і конкретні наукові методи пізнання, зокрема: діалектичний, логіко-семантичний, порівняльно-правовий, соціологічний, системно-структурний, метод моделювання та інші методи пізнання. Загалом, методи дослідження є цілком сучасними й обґрунтованими, що стало запорукою успішного вирішення поставлених дисертантом завдань.

Загалом, дисертаційне дослідження, яке виконано у формі спеціально

підготовленого рукопису, й автореферат, який відображає найбільш суттєві та принципові положення дисертації, становлять цілісне й професійно оформлене дослідження широкого кола взаємопов'язаних наукових проблем щодо визначення сутності, значення, практичної реалізації та подальших перспектив удосконалення адміністративно-правових засад планування у сфері національної безпеки.

Наукова новизна отриманих результатів визначена тим, що дисертація є одним із перших у вітчизняній юридичній науці комплексним дослідженням адміністративно-правових засад планування у сфері національної безпеки. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку наукових положень і висновків (с.20).

На особливу увагу, заслуговують наступні положення, висновки, рекомендації та пропозиції, що викладені в дисертації, які найбільш наочно демонструють її наукову новизну, теоретичну та практичну значущість:

- вперше визначено критерії ефективності оцінки безпекової обстановки у сфері національної безпеки, як сукупність встановлених стандартів, показників і принципів, за якими визначається сутнісна якість, а також результативність процесу оцінки поточної ситуації в сфері національної безпеки та її забезпечення, а саме критерії: юридичної відповідності, точності та достовірності інформації, повноти та всебічної оцінки, своєчасності оцінки, релевантності та цільової спрямованості, послідовності та системності, прогностичності, економічної ефективності та соціальної прийнятності (с.21);

- вперше сформульовано пропозиції щодо розвитку адміністративно-правового регулювання реалізації функції планування у сфері національної безпеки в умовах режиму воєнного стану, а саме: концептуально-стратегічного рівня (створення Концепції планування забезпечення національної безпеки в умовах режиму воєнного стану); законодавчого рівня (створення Закону України «Про планування»; Закону України «Про громадянське суспільство», що міститиме розділ «Участь

суб'єктів громадянського суспільства у сфері національної безпеки та оборони»; Закону України «Про лобізм у сфері національної безпеки та оборони»); підзаконному рівні (створення Положення про Єдиний центр планування сектору безпеки і оборони та Положення про визначення ефективності оцінки безпекової обстановки у сфері національної безпеки) (с.21);

- вдосконалено наукове розуміння змісту адміністративно-правових відносин щодо реалізації функції планування у сфері національної безпеки, як відносин публічно-правового характеру, узгоджених з принципами та врегульованих нормами адміністративного права, що виникають між суб'єктами владних повноважень та ін. учасниками при здійсненні планування заходів щодо забезпечення національної безпеки України, спрямовані на реалізацію публічних інтересів, так як правило характеризуються можливістю застосування адміністративного примусу, асиметрією суб'єктного складу та засновані на юридичних фактах (с.23);

- дістало подальшого розвитку розуміння сутності та структури завдань (позитивних – тих, що передують виникненню безпекових загроз; негативних – тих, що застосовуються у відповідь на виниклі негативні явища в безпековій обстановці у сфері національної безпеки), ризиків (суперечності колективного та індивідуального блага; неоднозначності безпекових наслідків дій та рішень органів публічної служби; несвоєчасності реагування на погіршення безпекової обстановки; кадрові ризики та ін.) і визначення пріоритетів (прогностичні та превентивні, соціально-економічні, кадрові та управлінські, оперативні та інфраструктурні, технологічні) забезпечення національної безпеки за допомогою функції планування (с.23);

- зроблено висновок про те, що функція планування забезпечення національної безпеки – це функція держави, у контексті якої здійснюється системний процес постановки цілей, розробки та реалізації комплексу заходів, спрямованих на прогнозування, попередження та усунення реальних і потенційних безпекових загроз (ризиків), що включає як довгострокові, так

і короткострокові стратегії, спрямовані на захист життєво важливих інтересів держави і суспільства (тобто, національних інтересів) (с.90);

- обґрунтовано висновок про те, що основними сучасними ризиками забезпечення національної безпеки за допомогою функції планування є: ризики суперечності колективного та індивідуального блага; ризики неоднозначності безпекових наслідків дій та рішень органів публічної служби (їх посадових осіб); ризики несвоєчасності реагування на погіршення безпекової обстановки у сфері національної безпеки; кадрові ризики; ризики неповноти та неточності інформації, що використовується під час реалізації функції планування; ризики політичної нестабільності; ризики неузгодженості дій між різними органами влади; ризики технологічної вразливості планування національної безпеки; ризики недостатнього нормативно-правового забезпечення та фінансування реалізації державою функцій планування (с.92);

- визначено поняття адміністративно-правових відносин щодо реалізації функції планування у сфері національної безпеки – це суспільні відносини публічно-правового характеру, узгоджені з принципами та врегульовані нормами адміністративного права, що виникають між суб'єктами владних повноважень та іншими учасниками при здійсненні планування заходів щодо забезпечення національної безпеки України, спрямовані на реалізацію публічних інтересів, так як правило характеризуються можливістю застосування адміністративного примусу, асиметрією суб'єктного складу та засновані на юридичних фактах (с. 147);

- з'ясовано, що основними шляхами розвитку адміністративно-правового регулювання реалізації функції планування у сфері національної безпеки України в умовах режиму воєнного стану наразі є: 1) формування загальної концептуально-стратегічної основи реалізації функції планування у сфері національної безпеки в умовах режиму воєнного стану; 2) законотворче формування основи для ефективного забезпечення національної безпеки в умовах воєнного стану (передбачає створення і прийняття, зокрема, законів

України «Про планування», «Про громадянське суспільство», «Про лобізм у сфері національної безпеки та оборони»); 3) формування основи для ефективного забезпечення національної безпеки в умовах воєнного стану на підзаконному рівні (шляхом створення та затвердження Положення про Єдиний центр планування сектору безпеки і оборони, Положення про визначення ефективності оцінки безпекової обстановки у сфері національної безпеки) (с.202).

В дисертації сформульовано й інші цікаві та корисні положення і висновки.

Однак, як і при дослідженні будь-якої складної та нової теоретичної проблеми, в зазначеному дисертаційному дослідженні міститься чимало спірних, неузгоджених і не зовсім обґрунтованих положень, які можуть стати підґрунтям подальшої наукової дискусії та напрямками подальшої розробки даної проблеми. До них варто віднести:

1. Розкриваючи у підрозділі 1.3 дисертаційної роботи питання завдань, ризиків та визначення пріоритетів забезпечення національної безпеки за допомогою функції планування здобувач робить низку цікавих з теоретичної точки зору висновків. Разом із тим, наукова праця тільки виграла, якби здобувач більше уваги приділив такому важливому питанню як стратегічне планування у сфері національної безпеки. А відтак, додатково хотілося б уточнити мету та переваги стратегічного планування у досліджуваній сфері суспільного життя.

2. Більш детального опрацювання потребує теза дисертанта про те, що завдання забезпечення національної безпеки за допомогою функції планування поділяються на позитивні та негативні. Такий підхід є досить спірним, а відтак необхідним є більш детальне обґрунтування такої наукової пропозиції (с.92).

3. Окремі висновки здобувача носять суто декларативний характер. Наприклад, на сторінці 93 дисертант вказує, що «нормативно-правові засади реалізації функції планування щодо забезпечення національної безпеки – це

системно впорядкована сукупність правових норм, які закріплюють та визначають порядок, умови, механізми, напрями, форми, способи, засоби, суб'єктів та інші аспекти здійснення планування як однієї з ключових функцій у системі забезпечення національної безпеки України, з урахуванням ієрархічної будови законодавства, юридичної природи нормативних актів та їх предметної спрямованості». Таке твердження, як вбачається є досить загальноприйнятим.

4. Судячи зі списку використаних джерел, автор, під час підготовки дисертаційного дослідження, проаналізував велику кількість дисертаційних досліджень інших вчених, як у галузі адміністративного права, так і інших галузей права і це є дуже добре, адже здобувачем використано сучасну наукову літературу. Однак, автору варто було більш критично ставитись до поглядів вчених та не боятись виловлювати власну точку зору, навіть коли аналізуються праці докторів наук.

5. На сторінці 202 дисертації автор вказує, що на сьогодні основними критеріями забезпечення національної безпеки є стандарти: юридичної відповідності; точності та достовірності інформації; повноти та всебічної оцінки; своєчасності оцінки; релевантності та цільової спрямованості; послідовності та системності; прогностичності; економічної ефективності та соціальної прийнятності. Втім, було б цілком логічно, якби здобувач окремо виділив критерії оцінки ефективності та результативності державної політики у сфері національної безпеки.

Разом із тим, зазначені зауваження носять дискусійних характер і не впливають на загальну позитивну оцінку виконаної Макаровим Є.О. дисертаційної роботи та не знижують її достатній науково-теоретичний рівень й практичну значущість.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що вони можуть бути використані у: правотворчій сфері – для вдосконалення діючого законодавства, яке регламентує адміністративно-правовий статус суб'єктів реалізації функції планування, пріоритети, форми,

методи і відносини щодо реалізації функції планування у сфері національної безпеки; практичній діяльності – запропоновані автором рекомендації сприятимуть покращенню реалізації функції планування забезпечення національної безпеки відповідними суб'єктами публічного адміністрування та суб'єктами громадянського суспільства; освітньому процесі – при викладанні навчальних дисциплін «Адміністративне право», «Державне управління», «Стратегічне управління», під час підготовки лекцій і навчальних посібників з даної тематики; науково-дослідній сфері – для подальших наукових розробок адміністративно-правових засад планування у сфері національної безпеки (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права). Використання під час роботи над дисертацією широкої нормативної, науково-теоретичної бази, законодавства України, у тому числі зарубіжного та статистичних даних, підтверджує висновок про достатню обґрунтованість та достовірність отриманих результатів.

Ознак фальсифікацій, фабрикацій та порушення академічної доброчесності в роботі не виявлено. Зміст автореферату відповідає змісту дисертації і відображає основні положення та результати дослідження. Дисертацію й автореферат оформлено відповідно до встановлених вимог.

Отже, дисертація є завершеною науково-дослідною роботою в якій сформульовано ряд висновків, пропозицій та рекомендацій, спрямованих на досягнення поставлених цілей, що визначають наукову цінність даного дослідження. Основні результати дисертації досить повно викладені в наукових статтях та тезах наукових повідомлень.

Наведене дозволяє зробити висновок, що дисертаційне дослідження «Адміністративно-правові засади планування у сфері національної безпеки», виконане на належному науково-теоретичному рівні, є завершеною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що вирішують конкретне наукове завдання, яке має суттєве значення для науки адміністративного права, тобто за своєю актуальністю, новизною постановки та вирішенням досліджених проблем, теоретичним рівнем і практичною

корисністю, достовірністю й обґрунтованістю одержаних результатів повністю відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, а її автор – Макаров Євгеній Олександрович – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ

доцент кафедри поліцейського права
Національної академії внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент

Вадим БІЛИК

